

Нечит А.А.

магістрантка

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

КОЛОРИСТИКА ЛІРИЧНИХ ТВОРІВ В. ПІДПАЛОГО

***Анотація.** У науковому дослідженні представлена інформація про те, що твори В. Підпалого мають колористичне наповнення. Акцентовано на тому, що В. Підпаллий вдається до поліфонічної інтерпретації перегуків сучасного й минулого, ліричних настроїв, елегійних і пейзажних замальовок, а також філософічних роздумів над сенсом життя, що мають виразно екзистенційний характер.*

***Ключові слова:** колористика, поетика, сюжет, художність, ліричний твір, поезія, літературно-художній текст.*

Малодослідженим аспектом творчості В. Підпалого є питання колористики його ліричних творів. Разом із тим колір є важливою оцінною категорією інтерпретації літературно-художнього тексту, а колористика в поезії митця – доречний і вагомий елемент естетичної системи, що, поряд з іншими засобами вираження індивідуальної емоційності, створює єдине, цілісне враження від яскравої картини чи образу.

У різні роки про поезію В. Підпалого писали І. Гнатюк, Т. Грибіниченко, Є. Гуцало, І. Дзюба, М. Домчук, П. Засенко, М. Ільницький, Ф. Кислий, М. Коцюбинська, Ф. Неуважний, Б. Олійник, Я. Розумний, П. Скунець, С. Тельнюк та ін. Більшість публікацій, присвячених життєвому і творчому шляху поета, – це спогади сучасників та стислі оцінки його літературної спадщини, переважно публіцистично-біографічного характеру.

Дослідник І. Прокоф'єв зауважує: «Ще в кінці XIX століття символісти та імпресіоністи через використання найширшої гами кольорів прагнули передати складність і єдність світу, багатобарвність життя» [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**, с. 110]. Подібну функціональну роль образ кольору виконує і в поезиці В. Підпалого. У багатьох його творах колір закладається на рівні відчуттів, емоцій, колористичне вирішення будується за «принципом райдуги», який підкреслює «екстравертність» психоструктури митця. Такі поети малюють словом у яскраво-квітчастих тонах – синьому, золотому, жовтогарячому, червоному.

Тому й найперше враження від лірики митця – розмаїття барв.

Однак уважний аналіз дозволяє помітити, що В. Підпалый використовує головним чином три основні кольори: синій, жовтий та червоний у множині їх відтінків. Також в художній палітрі майстра посідають важливе місце білий (колір денного світла) та чорний (відсутність світла) кольори. Отже, колористична гармонія поезії В. Підпалого виявляється навдивовижу схожою до гармонії природної, а тому й вираження своє знаходить передусім у пейзажній ліриці. Справжню музику кольорів, тонів і напівтонів можна відчутти в його поетичних рядках:

Із голубого вулика у синій ранок
оранжеві бджоли роями вилітають
по бурштиновий мед червоної конюшини,
скропленої на світанку срібною росою
Із білої хати у чистій сорочці
за жовтий поріг кленовий
виходить батько, і золотий промінь
грається від його усмішки... [3, с. 115].

Інколи автор подає поряд кілька означень коліру – з метою уточнення зорової інформації, як-от: «молочно-біла мла». Особлива символіка синього кольору і його відтінків у поезіях В. Підпалого, оскільки саме синій і голубий кольори в них є найчастотнішими і найрепрезентативнішими. Таку ж думку стверджує Т. Шарова, акцентуючи увагу на тому, що і у творчості В. Бондаря синій колір відіграє важливу роль у художніх текстах. Однак поряд із синім кольором у творчості більшості письменників, на думку дослідниці, зринає червоний та чорний колір, як своєрідний контраст [8, с. 156].

Синій, блакитний – це кольори, які домінують у барвокористуванні українців, адже їхній зміст зумовлений впливом природних факторів – неба й води. Блакитний символізує інтенсивність мислення і високу моральність креативної особистості. «Синій – символ вірності, довір'я і безконечності. Як безконечними бачиться морська далечінь і небесна глибина» [1].

Синя барва у В. Підпалого традиційно пов'язана із стихією води, з далиною та безмежністю пейзажів, а отже, використовується здебільшого на позначення неба, річки, рослин: «на пательні синій неба пропливає», «неба тихого синій шовк у Дніпрі потопає», «синь ріки каламутить», «хтось на могилі посадив червоні айстри, а між ними – дві сині-сині», «над Либіддю верба синіє». Але можна відзначити й дуже рідкісні випадки

символічного вживання голубого й синього кольорів: «хата радітиме оченятами голубими», «сине лісу колесо розкручує чаклун», «синій сон», «сирі тріски на полум'ї сичать, неначе сині змії». Різноманітні компетентності, які повинен здобувати під час навчання студент-філолог представлено у статті науковців [6, с. 74].

У поле зору поета обов'язково потрапляють небо, вітер, земля, часто – сонце, що символізує світлу, позитивну енергію світу, з якою узгоджується оптимістичний настрій поета. В. Підпалый вживає пейзажні деталі не заради змалювання картини навколишнього світу, а для вираження почуттів, які викликає предмет споглядання:

Синій сніг. Дорога чорна.
Сон долин, дерев, людей...
Це від бога, чи від чорта
Ніч оця на землю йде?.. [3, с. 108].

Прикметно, що посмертна збірка «Сині троянди» (яку, до речі, сам автор хотів назвати інакше – «Синя птиця») вже своєю назвою утверджує свою кольорову домінанту – синю: її вжито дев'ятнадцять разів. Також колористичне наповнення мають ті твори, у назви яких митець уводить любі серцю кольори – поема «Голубе кладовище», балада «Сині троянди», поезія «Синя птиця». Таку думку підтверджують і науковці, які наголошують на тому, що за допомогою колористики можна досягнути особливості творчих пошуків митців [7, с. 124].

Голубий колір також у пошані в поета. «Голубий – близький за духом синьому кольору, символізує благородство, ніжність і вірність, і легкий сум через розуміння конечності прекрасного і неповторного в людському житті та недосяжності вічного, як недосяжна небесна блакить...» [1]. Саме голубому кольору В. Підпалый надає перевагу у своїй ранній ліриці («сни понесуть у очах голубі», «заглядає в очі день голубий»). Однак синій колір поступово стає домінуючим («сині вежі вербові», «синій сніг», «як тут гарно: шелест і шерех, синій іній і синя вись»). Цікавим є використання в одній фразі обох кольорів: «Із голубого вулика у синій ранок оранжеві бджоли роями вилітають», «Ой сіро, сіро, не сіро – синьо: заголубіло місячне сіно».

Блакитний колір В. Підпалый вживає не так часто, можливо, з метою урізноманітнення кольорової гами своїх творів: «на лозах гнучких сни блакитні гойдались», «над блакитним димом дійниці дзвонять», «крильми по струнах невидимих вдарить у блакиті жайворонок голосний», «радісті блакитна птиця майне у нас за ворітьми», «блакитні вечори степів» [3, с. 539].

В. Підпалый також активно використовує різноманітні відтінки голубого та синього – голубуватий («і ляга на чоло твоє зморшка шовкова, крізь призму сльози моєї голубувата»), синюватий («настоїться синюватим цвітом»), підсинений («хвиль олов'яну сірість понад ставом скрашають верб підсинені ряди»), а також незвичне поєднання: «місто, голубе й каштанове».

Символічна опозиція краю-початку у поєднанні з символікою слова покладена в основу вірша «Крайнебо». Поет співвідносить конкретне явище горизонту з його художнім образом крайнеба. Міркуючи над тим, що зумовило подібне визначення, автор зосереджується на словесному образі крайнеба, що концентрує в собі не лише таємничість спостереженого явища, а й інші сенси народної світології краю-початку:

Ніхто з людей не знає, де той край
Кінчається, а де початок – неба... [3, с. 158].

Увагу поета привертають символічні нюанси образів світла-темряви. У вірші «Таємниця» ліричний герой виступає суб'єктом чистого споглядання. Він милується одночасно красою довколишньої природи і таємничістю естетичного сприйняття. В «Елегії про сутінки» втілено символіку темряви як незрозумілої сили, що має місце поруч зі світлом. У «Ясній елегії» спостерігаємо протилежний аспект символіки світла-темряви, що актуалізує свої сенси в почуттях любові, пов'язаної з мотивами проминальності:

...і стане все на світі зрозуміле,
Прочинить легко двері таїна,
І стане страшно: те, що не любили
І що любили, в безвість порина [3, с. 175].

У творчості шістдесятників окреслюється елітарна тенденція, характерна для мистецтва ХХ століття – естетизм. Представники цієї течії «обстоювали іманентні принципи «мистецтва для мистецтва», достеменно свободу творчості, запроваджували атмосферу «аристократизму духу» та вишуканого артистизму» [2, с. 348].

В. Підпалый вдається до поліфонічної інтерпретації перегуків сучасного й минулого, ліричних настроїв, елегійних і пейзажних замальовок, а також філософічних роздумів над сенсом життя, що мають виразно екзистенційний характер. Також колористичне наповнення мають його твори, у назви яких митець уводить любі серцю кольори – балада «Сині троянди», поема «Голубе кладовище», поезія «Синя птиця», збірка «Сині троянди» (яку автор хотів назвати – «Синя птиця» й кольорову доміную в ній вжито дев'ятнадцять разів («сині вежі вербові», «синій

сніг», «як тут гарно: шелест і шерех, синій іній і синя вись»; «Із голубого вулика у синій ранок оранжеві бджоли роями вилітають», «Ой сіро, сіро, не сіро – синьо: заголубіло місячне сіно»). Колористика В. Підпалого відіграє значну роль у формуванні його творчого світогляду.

Література

1. Значення кольору в житті церкви. URL: <http://phc.flybb.ru/topic541.html>.

2. Літературознавча енциклопедія: у 2 т. / [авт.-уклад. Ю. І. Ковалів]. К.: Академія, 2007. Т.1: А – Л. 608 с.

3. Підпалый В. Автобіографія/ Українське слово: Хрестоматія укр. л-ри та літ. критики ХХ ст. : [у 4 кн.]. К.: Рось, 1995. Кн. 4. С. 539 – 541.

4. Підпалый В. О. Золоті джмелі: вибрані твори / [упоряд. та примітки Н.А. Підпалої]; [худож. оформ. К.І. Сулими]. К.: Твім інтер, 2011. 560 с.

5. Рарицький О. «Сковородинські думи» В. Підпалого: екзистенційний вибір поета. *Григорій Сковорода – духовний орієнтир для сучасності* (Наукові матеріали XIII Сковородинівських читань): [у 2 книгах / [відпов. ред. проф. М. П. Карпанюк]. К.: Міленіум, 2007. Кн. 1. С. 193–197.

6. Шарова Т., Шаров С., Бородихіна О. Формування комунікативно-діалогічної компетентності студентів-філологів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. Вип. 29. Т.1. 2017. С. 74–76.

7. Шарова Т.М. Теоретичні аспекти дискурсу українських письменників 20-30 - х рр. ХХ ст.: тематичний спектр та рецептивна естетика. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філологія*. Вип. 10. Маріуполь: МДУ, 2014. С.124–132.

8. Шарова Т.М. Василь Бондар: поезія та художня проза письменника як біографічний ландшафт. Харків: Видавництво «Майдан», 2010. 184 с.

Ніколаєнко В.М.

кандидат філологічних наук

доцент кафедри української літератури

Запорізький національний університет

ІСТОРИОСОФСЬКА СЕМАНТИКА ЧАСУ В РОМАНІ

І. РОЗДОБУДЬКО «ЗІВ'ЯЛІ КВІТИ ВИКИДАЮТЬ»

Анотація. Стаття присвячена осмисленню специфіки розуміння часу в